

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående upprättande av en lånefond för förbättringar av ekonomibyggnader å landsbygden.

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 133 av herr *Björkman, Gustaf, m. fl.* samt II: 176 av herr *Janson i Frändesta m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta

att upprätta en lånefond, förslagsvis benämnd »Fond för förbättringar av ekonomibyggnader å landsbygden» och till fondens förfogande ställa ett belopp av 1,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

att till gäldande av med fondens verksamhet förenade omkostnader anslå ett reservationsanslag å 20,000 kronor.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionerna från statskontoret efter lantbruksstyrelsens hörande.

I en den 15 maj 1936 avgiven promemoria rörande åtgärder för ladugårdarnas förbättring, över vilken promemoria infordrade utlåtanden avgivits av lantbruksstyrelsen efter hörande av samtliga hushållningssällskap samt av statskontoret, har 1933 års *mjölk- och mejeriutredning* bland annat anfört följande.

För att mjölken som konsumtionsvara eller som råmaterial vid produktberedningen skulle kunna fylla de fordringar, som numera måste uppställas, vore det nödvändigt, att under mjölkens produktion de hygieniska förhållandena ägnades tillräckligt beaktande. Ett gott hälsotillstånd hos djuren, tillfredsställande renlighet i ladugården samt ändamålsenlig behandling av mjölken, tills denna kunde levereras eller förarbetas, vore fordringar, vilka härvid ej finge eftersättas. Av den verkställda utredningen framginge oförtydligt, att ladugårdarnas och inredningens beskaffenhet i stor omfattning omöjliggjorde dessa kravs uppfyllande. Hittills vidtagna åtgärder — avseende förutom annat även ladugårdarnas förbättring — hade ur ladugårdshygienisk synpunkt varit alltför otillräckliga, vilket bland annat kunde förklaras därav, att åtgärderna främst vidtagits ur andra synpunkter än ladugårdshygieniska, varför dessa endast i ringa grad kommit att tillgodoses. Framförallt vid det mindre jordbruket förekomme sålunda allttjämt bety-

dande brister. På grund härav funne utredningen kraftigare åtgärder än de hittills företagna erforderliga.

Utredningen föresloge inrättande av en statens lånefond för ladugårdsförbättringar, från vilken lån avsåges skola genom hushållningssällskapens förmedling kunna utlämnas såväl för ny-, om- eller tillbyggnad av ladugård som för mera betydande ändringsarbeten. Lånen borde begränsas till 70 procent av den för varje företag uppskattade kostnaden; dock borde lån utgå med högst 280 kronor per nötkreatursenhet. För lånen borde gälla en amorteringstid av högst 20 år samt en ränta, som ej borde sättas högre än som vore behöfligt för täckandet av statens kostnader för upplåningen. Att för närvarande någorlunda exakt beräkna den föreslagna låneverksamhetens blivande omfattning torde ej låta sig göra. Härvid inverkade nämligen även en sådan faktor som den växlande relationen mellan räntan å statslånen och lånen i fria marknaden.

Utredningen hade även övertvägt lämpligheten av att stimulera intresset för ladugårdarnas förbättring genom bidrag i form av premielån — utlämnade av premieringsnämnderna för mindre jordbruk — till jordbrukare, som vore förtjänta av dylika och som önskade utföra erforderlig ladugårdsförbättring. Emellertid ansåge sig utredningen nu endast böra föreslå, att i samband med den av 1936 års riksdag begärda utredningen angående lämplig form för småbrukspremieringen jämväl undersöktes, i vad mån premielån vid denna premierings återupptagande borde utgå även till jordbrukare för utförandet av behöfliga ladugårdsförbättringar.

Under tider av större arbetslöshet borde enligt utredningens mening — i och för skapandet av extra arbetstillfällen — statens medverkan för ladugårdarnas förbättrande kunna påkallas i betydligt större utsträckning än eljest. Sålunda torde även direkt statsunderstöd för företagens genomförande då böra ifrågakomma. Bidragen borde i regel utlämnas av hushållningssällskapen och utgå med högst 50 procent av förbättringskostnaden. Såsom en ytterligare begränsning borde gälla, att bidrag ej finge överskrida ett belopp av 200 kronor per nötkreatursenhet. Vid bidragstilldelningen — varvid borde verkställas en prövning av vederbörandes behov av bistånd — skulle mindre jordbruk äga företräde framför större. Utredningen beräknade, att ladugårdsförbättringar vore behöfliga för tillhoppa 748,000 nötkreatursenheter. Med ett bidrag av 200 kronor per dylik enhet skulle ett belopp av i runt tal 150,000,000 kronor erfordras för samtliga bristfälliga ladugårdars förbättring. Av nämnda maximibelopp torde emellertid av olika anledningar endast hälften eller 75,000,000 kronor komma att påfordras. Därest det ansåges önskvärt och möjligt att under ett år förbättra 20 procent av de bristfälliga ladugårdarna, skulle alltså härför tarvas ett belopp av omkring 15,000,000 kronor. Betydande möjligheter föreläge att vid behov utöka arbetstillfällena genom förbättringsarbeten på ifrågasvarande område.

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 122. har *departementschefen* rörande 1933 års mjölk- och mejerikutrednings berörda *memoria* anfört följande.

»De förslag angående åtgärder för avvägbringande av en upprustning av jordbrukets ekonomibyggnader, som enligt vad jag i det föregående omförmålt framförts från olika håll, synas i hög grad värda beaktande. Av 1933 års mjölk- och mejerikutredning har vitsordats, att ladugårdarnas beskaffenhet runt om i landet i stor utsträckning är bristfällig. Förhållandet är ur olika synpunkter beklagligt. För åstadkommande av en genomgripande för-

bättring härutinnan skulle emellertid, enligt vad utredningen visar, erfordras ekonomiska tillgångar av betydande mått. Frånsett det värde, som ligger i en högre ladugårdsstandard, torde åtgärder till förbättrande av ladugårdsbeståndet kunna, särskilt i tider av arbetslöshet, vara till gagn såsom ägnade att bereda ökade arbetstillfällen för landsbygdens befolkning. Den av 1933 års mjölk- och mejerikutredning utarbetade promemorian jämte däröver avgivna yttranden har därför överlämnats till 1936 års utredning angående beredskapsarbeten för att tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag. Med hänsyn härtill och i betraktande av de avsevärda kostnader, som äro förbundna med en hjälpverksamhet av förevarande slag, torde i nu rådande läge på arbetsmarknaden icke kunna ifrågakomma, att staten engagerar sig för denna form av förbättringsbidrag i någon större utsträckning. Dels torde emellertid behovet av ladugårdsförbättringar i vissa delar av landet vara mer än eljest trängande, dels synes det vara ett intresse att ifrågavarande arbetens betydelse för motverkande eller minskande av arbetslösheten i praktiken närmare klarlägges. Jag vill av dessa skäl förorda, att — liksom nästföregående års visst belopp anvisades för ladugårdsförbättringar i Västerbottens län — ett belopp nu ställes till förfogande för bidrag till dylika arbeten å andra orter i landet. Medlen böra användas inom sådana landsdelar, där behovet av åtgärder på området framstår såsom störst. Såväl Norrbottens som Göteborgs och Bohus län torde av handlingarna att döma väl behöva den hjälp, som här kan erbjudas. Jag tillstyrker att, förutom dessa båda län, jämväl andra län, där förhållandena äro likartade, må under nästkommande budgetår kunna komma i åtnjutande av statsbidrag för ändamålet. Vad angår storleken av den medelsanvisning, som bör ifrågakomma för verksamheten, vilken, på sätt antytts, närmast bör hava karaktär av försök, torde anslaget kunna begränsas till 250,000 kronor. Fördelningen av detta belopp mellan länen synes böra bero på ytterligare prövning av Kungl. Maj:t. På vederbörande hushållningssällskap bör ankomma att, på sätt som för förverkligande av det avsedda syftet finnes mest ändamålsenligt, handhava bidragstilldelningen inom sällskapets område. Det bör åligga sällskapen att med råd och upplysningar tillhandagå bidragstagarna samt att hjälpa dem vid inköp av virke och andra byggnadsvaror. Kungl. Maj:t bör äga att för statsbidragets tillgodonjutande meddela de särskilda föreskrifter, som må finnas påkallade. För att resultatet av verksamheten skall bliva tillfredsställande icke minst ur arbetsbesparande och hygienisk synpunkt torde vara lämpligt, att av anslaget något mindre belopp må av Kungl. Maj:t disponeras för att möjliggöra utarbetande av ändamålsenliga förslag till förbättringsarbetena.»

1937 års riksdag har sedermera till bidrag för ladugårdsförbättringar för budgetåret 1937/1938 anvisat ett reservationsanslag av 250,000 kronor (jordbruksutskottets utlåtande nr 1, punkt 122; riksdagens skrivelse nr 9).

Lantbruksstyrelsen har i anledning av motionerna erinrat om 1933 års mjölk- och mejerikutrednings berörda förslag samt vidare yttrat bland annat följande.

Motionärerna syntes avse inrättande av en lånefond att anlitas mindre till förbättringar av djurstallar än till modernisering av övriga ekonomibyggnader vid lantbruk samt eventuellt även för anskaffning av i samband därmed nödvändig maskinell utrustning. Även om styrelsen funne behov

föreligga av en lånefond, varifrån lån kunde utlämnas till utförande av förbättringar av i motionerna angivet slag, syntes dock lånemöjligheter först böra tillskapas för åstadkommande av förbättrade djurstallar. Styrelsen ansåge därför, att med vidtagande av de i motionerna föreslagna åtgärder torde kunna anstå, intill dess frågan om beredande av lån till förbättring av ekonomibyggnader vid jordbruk blivit i annat sammanhang omprövad.

Statskontoret har i sitt yttrande över motionerna uttalat, att några åtgärder i enlighet med de förslag, som av motionärerna framförts, åtminstone för närvarande icke torde böra vidtagas.

Utskottet vill ej förneka, att syftet med motionerna är behjärtansvärt. Jordbrukets ekonomibyggnaders konstruktion och allmänna beskaffenhet torde ej sällan vara av föråldrat och i övrigt otillfredsställande slag. Åtgärder, ägnade att avhjälpa sådana brister, skulle givetvis på ett effektivt sätt bidra till att öka jordbrukets lönsamhet. Av den föregående framställningen framgår, att vissa åtgärder för ladugårdarnas förbättring föreslagits av 1933 års mjölk- och mejeriutredning i en den 15 maj 1936 avgiven promemoria. Promemorian jämte däröver infordrade yttranden har emellertid överlämnats till 1936 års utredning angående beredskapsarbeten för att tagas i övervägande vid fullgörande av dess uppdrag.

Utskottet.

Vidare vill utskottet erinra, att chefen för jordbruksdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 februari 1937 tillkallat fem utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande vissa åtgärder till lättande av arbetsförhållandena inom det mindre jordbruket. Denna utredning torde jämväl komma att omfatta de av motionärerna åsyftade åtgärder. Med hänsyn härtill och till vad lantbruksstyrelsen anförut anser sig utskottet ej böra tillstyrka särskild åtgärd i anledning av motionerna.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 133 och II: 176 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 april 1937.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 75.

877771. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1937